



Siyasi Baęlam ve Toplumsal Yansıma

Fezal Tapramaz

Casablanca (1942)

Yönetmen: Michael Curtiz

Senaryo: Julius J. Epstein, Philip G. Epstein ve Howard Koch (Murray Burnett ve Joan Alison'ın «Everybody Comes to Rick's» adlı oyunundan)

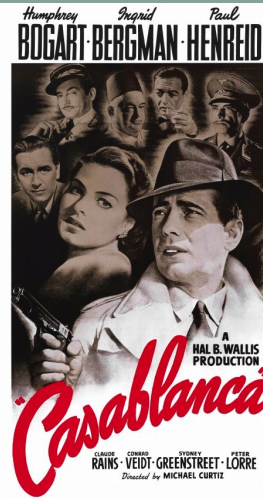
Yapımcı: Warner Bros.

26 Kasım 1942'de New York'ta, 23 Ocak 1943'te ise ABD'de ulusal gösterime girmiştir. 1943'ün Şubat ayına gelindiğinde film ABD'de 200 sinema salonunda gösterilmiştir.

Casablanca, 16. Akademi Ödülleri'nde (1944) 8 dalda aday gösterilmiş, En İyi Film, En İyi Yönetmen ve En İyi Senaryo dalları olmak üzere 3 dalda ödül kazanmıştır.



Casablanca



2. Dünya Savaşı: Fransa

1939'da Nazi Partisi iktidarındaki Almanya'nın (3. Reich) Çekoslovakya ve Polonya'yı işgali üzerine İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etmiştir.

1940'ta Almanya'nın Fransa'yı işgali sonucu ikiye bölünmüştür. Almanya işgali altında olmayan Fransa toprakları (Vichy Fransası) General H. P. Petain'in yönetimindedir.

Alman işgaline ve Vichy Fransası yönetimine karşı olan direniş grupları ortaya çıkmıştır.



2. Dünya Savaşı: Amerika Birleşik Devletleri

Savaşın başladığında tarafsız kalan ABD, 1941'de Japonya'nın Hawaii (Pearl Harbor) ve Filipinler'deki askeri üslerine saldırısı ile Müttefik Kuvvetleri tarafında savaşa dahil olmuştur.

ABD, endüstriyel ve askeri açıdan gelişmiş Almanya'nın saldırgan ve yayılmacı politikalarını tehdit olarak görmektedir.

1940'da Almanya lideri Adolf Hitler, General Petain'dan, Kazablanka ve çevresindeki askeri üslerin kontrolünü kendilerine vermesini ister. Petain bu isteği reddeder; Hitler talebi tekrarlamaz.

Ancak Almanya'nın Atlantik Okyanus'una kıyısı olan Kazablanka'ya yönelik talebi ABD'de, Almanya'nın gelecekteki hedefinin kendisi olacağı endişesini güçlendirir (Goda, 1994).

Kazablanka Konferansı (1943)

Fransa'nın Kuzey Afrika'daki sömürgeleri Vichy Hükümeti'nin kontrolünde kalmıştır. Ancak ABD ve İngiltere, Vichy Hükümeti'nin Almanya ile anlaşacağı ya da ona boyun eğeceği endişesini taşımaktadır.

8 Kasım 1942'de ABD ve İngiltere'nin oluşturduğu müttefik kuvvetleri Kazablanka, Oran ve Cezayir kentlerine çıkarma yapar (Torch Operation). Aynı ayın 26'sında Casablanca filmi New York'ta gösterime girecektir.

14-24 Ocak 1943'te ise F. D. Roosevelt ve W. Churchill'in katıldığı Kazablanka Konferansı düzenlenir. 23 Ocak'ta ise Casablanca filmi ABD'de ulusal gösterime girer.



2. Dünya Savaşı: Amerika Birleşik Devletleri



Casablanca – İlk İzlenim

Casablanca'nın gösterime girişi New York Times gazetesinde «Hiçbir şey daha uygun zamanlı olamazdı»¹ ve «Kazablanka'ya yapılan kara çıkarması kadar heyecan verici»² ifadeleri ile duyurulur.

«Bu film [Casablanca], Kuzeybatı Afrika'daki mevcut Müttefik Kuvvetleri taarruzunun arka planını oluşturması muhtemel entrikalar, politik belirsizlik ve anti-faşist öfkeyi gözler önüne seriyor.»
Howard Barnes, New York Tribune, 1942.

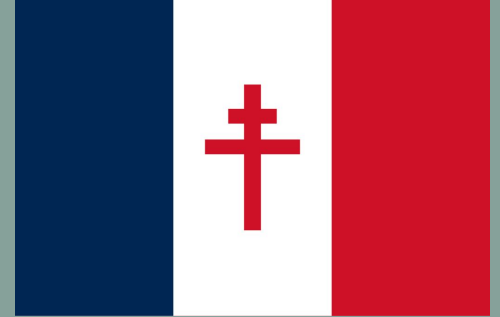
¹ New York Times, 22 Kasım 1942.

² New York Times, 25 Kasım 1942.

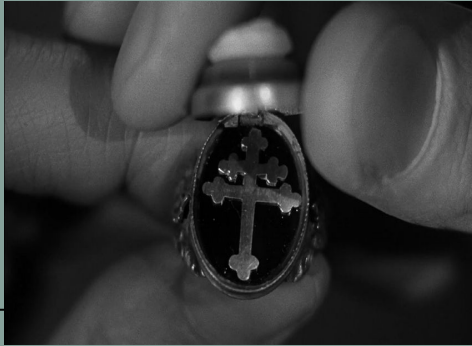
Özgür Fransa – Vichy Fransası



Duvarda General Petain'ın sloganlaşmış sözü yazmaktadır: «Tüm verdiğim sözleri tutarım, başkalarınıninkiler de dahil.»



Özgür Fransız
Kuvvetleri Bayrağı



Özgür Fransa x Vichy Fransası



ABD – Özgür Fransa İlişkileri

Özgür Fransa Hareketinden Rene Pleven, 1941'de De Gaulle'e Washington'dan gönderdiği telgrafta şunları yazmıştır:

«Fransa Özgürlük Hareketi'nin Amerikan halkı tarafından ne kadar az bilindiği ve bilinenlerin çoğu zaman bu harekete karşı olumsuz bir izlenim yarattığı görülmesi şaşırtıcıdır. Vichy hükümetinin, hareketi ve liderinin niyetlerini yanlış bir şekilde yansıtarak güçlü bir propaganda yapmış olması muhtemeldir. Hareketin gerçek yüzünü göstermek ve Fransa'nın ruhunu temsil ettiğini, ayrıca ulus tarafından ne kadar desteklendiğini ortaya koymak için büyük bir çaba sarf edilmesi gerekmektedir... Amerikalıları, Özgür Fransa'nın onların sevdiği Fransa olduğunu ikna etmemiz gerekiyor.» (Raskin, 1990).

ABD – Özgür Fransa İlişkileri

Film, izleyicisi olan milyonlarca Amerikalının Vichy Hükümeti'ne ve Nazi Almanyasına karşı Özgür Fransa hareketi ile siyasi ve duygusal bağ kurmasını sağlamıştır.

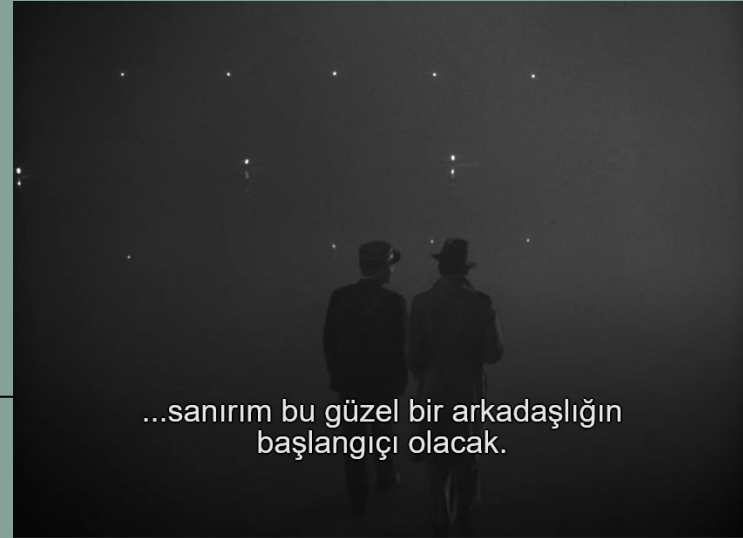


ABD – Vichy Hükümeti İlişkileri

Filmin sonunda Amerikalı Rick tarafını Vichy Hükümeti'ne karşı Özgür Fransa hareketinden yana ortaya koymasının aksine ABD'nin tutumu bu olmamıştır.

Torch Taarruzu ve Kazablanka Konferansı ile ABD Vichy Hükümeti'ni desteklemeyi sürdürmüştür ve de Gaulle etrafında toplanmış Özgür Fransa hareketini 1944'e kadar desteklememiştir.

ABD desteği altındaki Fransız komiserler Darlan ve Giraud Kuzey Afrika'da Vichy rejimini devam ettirmişler, hatta filmdeki Laszlo gibi direnişçilere karşı şiddet kullanarak hareketi bastırmaya çalışmışlardır (Raskin, 1990).



Casablanca – Politik bir Alegori

Takip eden yıllarda filmin politik bir alegori olduğu görüşü sağlamlaşmıştır.

«CASABLANCA, bir politik alegoridir ve Rick, Başkan Roosevelt'i temsil eder (Casa Blanca, "Beyaz Ev" anlamına gelir), savaşın ne zaman başlayacağına dair şansa oynayan bir adamdır, ta ki koşullar ve kendi gizli soyluluğu onu kumarhanesini kapatmaya ve kendisini doğru tarafı finansal olarak desteklemeye, sonra da onun için savaşmaya zorlayana kadar. Filmin geçtiğı zaman dilimi (Aralık 1941) bu görüşü pekiştirir, tıpkı filmin vizyona girmesinden iki ay sonra Roosevelt (Rick) ile Başbakan Winston Churchill'in (Laszlo) Casablanca'da bir savaş konferansına katılmalarının anlamlı olduğu gibi.»

- Richard Corliss, 1973.

Casablanca – Yeni İzleyiciler, Yeni İzlenimler

ABD – Vietnam Savaşı

«1960’lar ve 1970’lerdeki genç sinemaseverler, filmde dünyalarında eksik olanı buldular.»

[Savaş karşıtı bir genç]: «Casablanca, bir radikalın kendisini ana akımın bir parçasıymış gibi hissettiren türden bir film.» (Isenberg, 2017).

Casablanca – En İyi Romantik Film

Amerikan Film Enstitüsü'nün 2002'de yazarlar, yönetmenler, oyuncular ve yapımcılar ile yaptığı bir ankette Casablanca tüm zamanların en iyi romantik filmi seçilmiştir (The Guardian, 2002).



Almanya'da Gösterim

Casablanca, Batı Almanya'da 1952 yılında sansürlenmiş şekilde gösterime girmiştir.

Alman seyirciye Nazi geçmişini hatırlatmamak adına yapımcı şirket olan Warner Bros. Naziler ve İkinci Dünya Savaşı'na dair sahneleri silmiş, diyaloglar ise Almanca dublajda değiştirilmiştir.

La Marseillaise sahnesi çıkarılan sahnelerden biridir.

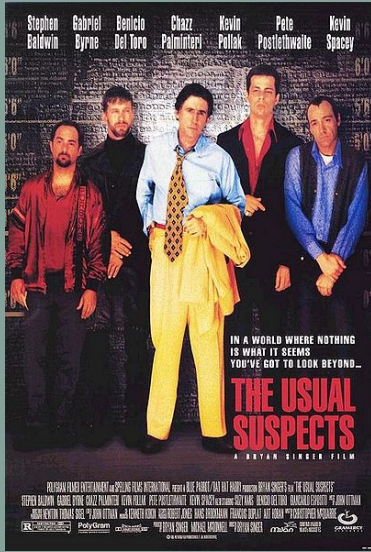
25 dakika daha kısa olan bu sansürlü versiyonda Çekoslovak direnişçi Victor Laszlo, Victor Larsen adında Norveçli bir fizikçi olarak değiştirilmiştir. Victor Larsen, delta ışınlarına dair bir keşfi nedeni ile Interpol'den kaçarak Amerika'ya gitmeye çalışmaktadır.

Orijinal versiyon, 1975'te gösterime girmiştir (Ross, 2017).



Casablanca: Kült Bir Film

Yıllar içinde yeniden gösterimleri yapılan, tekrar tekrar izlenen, tüm zamanların en iyi filmleri listelerinde kendine üst sıralarda yer bulan, diyalogları ve sahnelerine referanslar verilen Casablanca, kült bir film haline gelmiştir.



Casablanca: Kült Bir Film

Casablanca'nın nasıl kültleştiğine dair 2 görüş

Umberto Eco

«Geleneksel estetik ölçütlerine göre, Casablanca bir sanat eseri değildir. (...) Bir kült film haline gelmiştir.»

«Tüm arketipler utanmazca patladığında, Homerik derinliklere ineriz. İki klişe bizi güldürür, ama yüz klişe bizi etkiler çünkü belirsiz bir şekilde hissederiz ki, bu klişeler kendi aralarında konuşuyor ve bir yeniden buluşmayı kutluyorlar.»

«Hiç kimse, böyle kozmik bir sonucu kasıtlı olarak elde edemezdi.» (Eco, 1985).

Gary Green

«Casablanca, estetik başarı düzeyinde yeniden değerlendirilmelidir. Michael Curtiz'in parlak ve kasıtlı bir şekilde kompoze ettiği görsel tarz olmasaydı, film çok kolay bir şekilde sıradan bir Bogart filmi, sıradan bir savaş hikayesi, sıradan bir aşk hikayesi olabilirdi. Sadece bir 'talihli tesadüf' olmaktan çıkıp, Michael Curtiz sayesinde Casablanca, tartışmasız kalıcı bir görsel başyapıt haline gelmiştir.» (Green, 1987).

Kaynakça

Eco, U. (1985). «Casablanca»: Cult movies and intertextual collage. *Substance*. 14(2), 3-12.

Green, G. (1987). «The happiest of happy accidents»? A reevaluation of «Casablanca». *Smithsonian Studies in American Art*. 1(2). 2-13.

Goda, N. J. W. (1994). Hitler's demand for Casablanca in 1940: Incident or policy? *The International History Review*, 16(3). 491-510.

Isenberg, N. (2017). We'll always have Casablanca: The life, legend, and afterlife of Hollywood's most beloved movie. W. W. Norton & Company, New York & Londra.

Raskin, R. (1990). "Casablanca" and United States foreign policy. *Film History*. 4(2). 153-164.

Ross, I. (17 Aralık 2017). What's Casablanca without Nazis? After WWII, German audiences found out. NPR.

<https://www.npr.org/2017/12/17/565777766/whats-casablanca-without-nazis-after-wwii-german-audiences-found-out>

The Guardian. (17 Haziran 2002). Casablanca voted most romantic movie ever. <https://www.theguardian.com/film/2002/jun/12/news1>

Sunum Metni:

https://docs.google.com/document/d/1oeGjz6p76A1T7JutlQYIHCz29_wJbwCo/edit?usp=sharing&ouid=107121941710397157889&rtpof=true&sd=true
